
ФОНЕТИЧНА, ЛЕКСИЧНА ТА ГРАМАТИЧНА СИСТЕМИ МОВИ ТА МЕТОДИ ЇХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отримано: 11 лютого 2022 р.

Прорецензовано: 1 березня 2022 р.

Прийнято до друку: 3 березня 2022 р.

e-mail: irina.zabiiaka@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2022-13(81)-131-135

Забіяка І. М. Модель формування міжкультурної компетенції майбутніх фахівців технічного профілю на основі тандем-методу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 13(81). С. 131–135.

УДК: 378.147:62:81'243(045)(477.82)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9535-5490>

Web of Science Researcher ID AAD-6434-2022

Забіяка Ірина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, викладач,
Луцький національний технічний університет

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ НА ОСНОВІ ТАНДЕМ-МЕТОДУ

У статті розкривається сучасна мета навчання іноземної мови в умовах полікультурного соціуму, що глобалізується. Нею стає не просто оволодіння комунікативними вміннями мовної діяльності іноземною мовою, а розвиток готовності та здатності особистості студента взаємодіяти з представниками міжнародного співтовариства, використовуючи як засіб комунікації іноземну мову.

У науковому доробку обґрунтовується необхідність внесення коректив до організації процесу вивчення іноземної мови у вищій технічній школі та розробки нових ефективних освітніх технологій, враховуючи весь комплекс факторів сучасної соціокультурної та освітньої ситуації та ґрунтуються на синергії мовної особистості, мови та середовища.

Основна частина статті присвячена опису тандем-методу та його дидактичного потенціалу під час навчання іноземної мови як засобу міжкультурної комунікації. З'ясовано, що тандем-метод у навчанні іноземних мов і культур – це метод навчання, в основі якого лежить самостійне (автономне) оволодіння іноземною мовою і культурою двома партнерами з різними рідними мовами, які працюють у парі.

У статті доведено, що тандем-метод як допоміжний при вивченні іноземної мови в технічних закладах вищої освіти також ефективно впливає на процес навчання, оскільки сприяє ефективному формуванню іншомовної міжкультурної компетенції майбутніх фахівців технічного профілю.

Мета тандем-методу – оволодіння рідною мовою свого партнера в ситуації реального або віртуального спілкування, знайомство з його особистістю, культурою країни мови, що вивчається, а також отримання інформації в професійно значущих галузях знань.

У науковому дослідженні визначено характерні особливості тандем-методу у процесі його застосування під час вивчення іноземної мови, а саме: наявність соціально-індивідуального характеру, асиметрії у відносинах між партнерами, взаємозамінність ролей, активізація природного механізму мотивації, посилення внутрішньої мотивації учасників, яка має на меті формування міжкультурної компетенції майбутніх фахівців.

Доведено, що тандем-метод у формуванні міжкультурної компетенції студентів є інноваційним інструментом перетворювальної діяльності викладача, що сприяє створенню сприятливих організаційно-методичних умов, у яких студенти залучаються до активної когнітивно-дискурсивної діяльності.

Ключові слова: іншомовна міжкультурна комунікація; міжкультурна компетенція; компоненти міжкультурної компетенції; тандем-метод; інноваційні методи навчання; педагогічна модель; ІКТ в навчальному процесі.

Iryna Zabiika,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Lutsk National Technical University

A MODEL OF FORMATION OF THE INTERCULTURAL COMPETENCE OF FUTURE TECHNICAL SPECIALISTS BASED ON A TANDEM METHOD

The article reveals the modern goal of learning a foreign language in a globalized, multicultural society. It is not just mastering the communicative skills of language activities in a foreign language, but the development of readiness and ability of the student's personality to interact with representatives of the international community, using a foreign language as a means of communication. The research substantiates the need to make adjustments to the organization of the process of learning a foreign language in higher technical school and development of new effective educational technologies, taking into account the full range of factors of modern sociocultural and educational situation and based on synergies of language personality, language and environment.

The main part is devoted to the description of the tandem method and its didactic potential during foreign language teaching as a means of intercultural communication. It was found that the tandem method in teaching foreign languages and cultures is a method of teaching,

which is based on independent (autonomous) mastery of a foreign language and culture by two partners with different native languages, working in pairs.

The article proves that the tandem method as an aid in learning a foreign language in technical institutions of higher education also effectively affects the learning process, as it contributes to the effective formation of foreign language intercultural competence of future technical professionals.

The purpose of the tandem method is to master the native language of your partner in a situation of real or virtual communication, acquaintance with his personality, culture of the country of the language being studied, as well as obtaining information in professionally important areas of knowledge.

The research identifies the characteristics of the tandem method in the process of its application in foreign language learning, namely: the presence of socio-individual character, asymmetry in relations between partners, interchangeability of roles, activation of the natural mechanism of motivation, strengthening the internal motivation of participants. The purpose of formation of intercultural competence of future specialists.

The principle of tandem breaks the stereotype that the learning process is a mechanical process of knowledge transfer, which is possible only with the participation of a professional teacher. It is important that the tandem method allows you to enjoy intercultural communication.

It is proved that the educational tandem method in the formation of intercultural competence of students is an innovative tool for transforming the teacher, which contributes to the creation of favorable organizational and methodological conditions in which students are involved in active cognitive-discursive activities.

Keywords: foreign language intercultural communication; intercultural competence; components of intercultural competence; tandem method; innovative teaching methods; pedagogical model; ICT in the educational process.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни сучасного світу зумовлюють необхідність формування міжкультурної компетенції здобувачів вищої освіти.

Динамічний розвиток сучасного суспільства та галузей знань висуває нові вимоги до системи вищої технічної освіти, можливість формування і розвиток у майбутніх фахівців таких якостей, як мобільність, ініціативність, самостійність під час отримання нових знань, готовність до ефективної міжособистісної та професійної взаємодії.

Вимоги до сучасних фахівців не обмежуються професійною компетентністю – важливою є підготовка до міжкультурних комунікацій. Особливо це стосується діяльності фахівців технічного профілю, яка пов'язана з постійними контактами між представниками різних культур у процесі взаємодії, на ділових переговорах, міжнародних презентаціях, конференціях, виставках тощо.

Сьогодні сучасний студент прагне вибудувати особисту освітню траєкторію, орієнтуючись на власні потреби, а також на можливості того освітнього середовища, в якому він знаходиться. Таким чином, домінуючими проблемами сучасної педагогіки вищої школи постає проблема формування активної, вільної, самостійної особистості, розвитку стратегій самонавчання студента та забезпечення індивідуальних освітніх траєкторій в освітньому процесі.

Саме тому, на сучасному етапі більше уваги приділяється тим технологіям навчання, що ефективно дозволяють оволодіти тією чи іншою іноземною мовою. Виходячи із даного твердження, ми вважаємо, що навчання іноземній мові в тандемі студентів технічних закладів вищої освіти є ефективним, що спрямоване на безпосереднє спілкування із носієм мови, що вивчається. Велике значення тандем-технологій сьогодні пов'язане із швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які уможливають віртуальне спілкування іноземною мовою будь-де і будь-коли, роблять вивчення іноземної мови легким, невимушеним і цікавим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним питанням міжкультурної компетентності присвячена велика кількість наукових праць (В. С. Біблера, О. Ю. Муратова, А. В. Новицької, І. Л. Плужник, А. П. Садохіна, Н. С. Смірнкової, Т. А. Ткаченко, С. Г. Тер-Мінасової та інших), але відсутнім є систематизований огляд шляхів формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців технічного профілю.

У своїх наукових доробках такі науковці, як О. Бігич, М. Волошко, Т. Гончаренко, О. Ковальчук, Н. Коряковцева, Т. Кравчина, Н. Савчук, С. Сисоєва, Є. Соловова розглядали використання тандем-технологій у навчальному процесі вивчення іноземних у закладах вищої освіти.

Проблема застосування тандем-технологій у процесі навчання іноземних мов вивчається зарубіжними дослідниками Тамбовкіною, М. Calvert, G. Hehmann, S. Glasmann, D. Ponti та ін.

Однак, у проаналізованих нами працях не розглядається застосування цих технологій для формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців технічного профілю, а також не враховується розширення їх можливостей в умовах швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета статті – обґрунтувати місце тандем-методу серед педагогічних технологій навчання іноземних мов і культур, схарактеризувати особливості використання даного методу технологій у процесі формування міжкультурної компетенції студентів технічних закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Оволодіння іноземною мовою та знаннями про культуру країни, мова якої вивчається, необхідно для успішного спілкування та взаємодії. Метою формування міжкультурної компетенції є розвиток універсальних умінь для взаємодії з представниками різних країн та культур, при цьому мова грає роль посередника.

Ми вважаємо, що міжкультурна компетенція складається із чотирьох компонентів-складників: мотиваційного, когнітивного, соціокультурного та компенсаторного компонентів. *Мотиваційний компонент* включає потребу в міжкультурній взаємодії і потребу в отриманні знань про представників інших культур. *Когнітивний компонент* має на увазі наявність мовної компетентності, знань про власну та іншу культуру, уявлень про подібності та відмінності культур. *Для соціокультурного компонента* характерне усвідомлення та прийняття цінностей іншої культури, прояв толерантності до культурних особливостей представників інших культур. *До складу компенсаторного компонента* входять вміння адаптувати звичну модель поведінки до особливостей іншої культури, грамотно використовувати парамову для здійснення акту комунікації, доречно виявляти невербальні реакції.

Слід зазначити, що зміст навчання міжкультурної компетенції буде відрізнятися залежно від цілей, потреб та мотивації майбутніх фахівців технічного профілю. Ми вважаємо, що одним із найпродуктивніших засобів формування міжкультурної компетенції є організація навчання в освітньому середовищі ЗВО із використанням тандем-методу.

Під тандем-методом (від англ. tandem – велосипед для двох або трьох) розуміється спосіб вивчення іноземної мови двома партнерами з різними рідними мовами, які працюють у парі. Головною метою тандему є оволодіння мовою свого партнера у ситуації реального та/або віртуального спілкування, знайомство з його особистістю, культурою країни мова якої вивчається, а також отримання інформації в різних сферах і галузях знань, які однаково цікаві тандем-партнерам (Жукевич, 2020).

Терміни «тандемне навчання», «навчання у тандемі», «тандемний метод» є досить новими у вітчизняній дидактиці та не мають чіткого наукового визначення. Проте у практиці навчання іноземних мов у зарубіжних країнах тандемний метод використовується вже протягом кількох десятиріч років. Він відноситься до групи методів так званого партнерського навчання.

Аналіз літературних джерел дозволяє виділити наступні принципи тандемного навчання іноземних мов: принцип взаємності навчання; принцип мовного паритету, за яким кожній із мов, що вивчаються, приділяється рівна увага та час вивчення; принцип автономності навчання, що передбачає відповідальність здобувачів вищої освіти за процес та результат свого навчання (Осова, 2017).

Таким чином, можна з упевненістю заявити, що навчання у тандемі – це один із найперспективніших напрямків використання сучасних ІК-технологій, спрямованих на самонавчання та саморозвиток. Ефективність тандем-методу зумовлена його особливостями.

1. *Тандем – це соціально-індивідуальний аспект вивчення іноземної мови та культури.* На відміну від традиційних контекстів вивчення іноземних мов, тандем-метод дозволяє у процесі навчання створити максимум соціалізації та максимум індивідуалізації. З одного боку, навчальний план у тандемі створюється, зумовлений потребами та зацікавленістю партнерів. Таким чином, він особистісно-орієнтований та відкритий до індивідуалізації. З іншого боку, тандем-метод сприяє взаємодії у вигляді співробітництва, роблячи соціокультурний аспект сутністю цього підходу.

У контексті навчання у тандемі індивідуальний та соціальний аспекти пов'язані оригінальним, інноваційним та гармонійним чином. Ця взаємодія є ефективною і підвищує рівень мотивації тандем-партнерів, оскільки сам факт спілкування з носієм мови дає певний стимул до подальшого розвитку необхідних мовних навичок та комунікативних умінь. Крім того, тандем-партнери отримують можливість використати мову, що вивчається на практиці, самостійно оцінювати свої результати, а також простежувати динаміку успішності та продуктивності навчання в цілому.

2. *Ролі учасників тандем-курсу.* Як відомо, у будь-якому загальноприйнятому академічному контексті ролі викладача та студента чітко розмежовані, що не можна сказати при використанні тандем-методу, для якого характерне змішання ролей. Будучи носіями мови, учасники тандему знають більше про мову, що вивчається один одного, і це наділяє їх певними повноваженнями періодично виступати як викладач.

3. *Особливі стосунки між партнерами.* На традиційних заняттях зазвичай спостерігаються два типи взаємин між учасниками освітнього процесу: асиметричні (викладач – студент) та симетричні (між студентами). При навчанні в тандемі партнер, який виступає як мовний експерт, завжди буде займати менш авторитетну позицію, коли він сам виконуватиме функцію студента. Тому, на відміну від інших контекстів комунікації, носій мови не викликати дискомфорту у свого тандем-партнера. Крім того, подібна зміна ролей викладач – студент усуває негативні наслідки асиметрії між більш-менш досвідченими з мовного погляду співрозмовниками, яка у звичайному житті може викликати почуття непевності, страх перед помилками, сором'язливість тощо.

4. *Природний механізм мотивації.* Крім внутрішньої і зовнішньої мотивації, кожен учасник навчання в тандемі відчуває на собі мотивуючий механізм, що саморегулюється. Студенти можуть отримати від партнера лише те, що вони готові дати. Якщо один із учасників хоче, щоб його партнер був максимально залучений до процесу та активно реагував, він, у свою чергу, має демонструвати таку саму або навіть більшу віддачу. Інакше між учасниками буде дисбаланс зусиль і мотивації до цілей, внаслідок чого може виникнути напруга. Якщо один із учасників не буде слідувати спільно прийнятій домовленості, тандем буде приречений на провал, оскільки він базується на повній взаємності та співпраці.

5. *Внутрішня студентська автономія.* Автономія в рамках тандему має свою характерну особливість: процес навчання відбувається не поодиноці, а у взаємодії. Вивчення іноземної мови у тандемі має на увазі прояв самостійності та прийняття відповідальності за своє навчання, а також уміння грамотно організувати свій процес навчання. Принцип тандему руйнує стереотип, згідно якому процес навчання – механічний процес передачі знань, можливий лише з участю професійного педагога.

6. *Афективна складова процесу навчання.* Тандем-метод надає можливість отримувати задоволення від здійснення міжкультурної взаємодії. Навчання в тандемі жодним чином не можна віднести до моделі нудного та важкого сприйняття навчального процесу, оскільки даний метод забезпечує безпосереднє спілкування із своїм іноземним партнером.

Як і будь-яка форма міжособистісного спілкування, навчання в тандемі має на увазі наявність гарного почуття гумору, помірної емоційності та готовності обмінюватися досвідом. Водночас у процесі навчання у тандемі іноді може бути спровокована поява деяких негативних почуттів, таких як напруга, суперництво, фрустрація, роздратування і навіть почуття образи. Проте проведені дослідження показали, що негативні почуття у процесі навчання виникають дуже рідко.

Варто зазначити, що дистанційна частина тандему відповідає усім ознакам дистанційного навчання. При використанні тандем-методу дотримуються такі принципи дистанційної освіти, як принцип комплексного використання мультимедійних засобів, принцип інтерактивності, принцип нелінійності інформаційних структур та процесів, принцип інформаційної ємності, принцип гуманізації процесів.

Принцип комплексного використання мультимедійних засобів забезпечується використанням у дистанційному тандемі численних мультимедійних засобів, а також вербальних, графічних, образотворчих, звукових опор, що мають крайнозначну цінність та є автентичними.

Принцип інтерактивності являє собою, «по-перше, здатність людини активно впливати на зміст, зовнішній вигляд та тематичну спрямованість комп'ютерної програми чи електронних ресурсів; по-друге, можливість спілкуватися, висловлюючи свою думку та дізнаючись думку партнера з навчання» (Бігич, 2013: 61). Дистанційний тандем повністю відповідає

принципу інтерактивності, тому що в його основі закладена ідея постійного обміну думками з партнером по навчанню. Знання та спостереження, якими обмінювалися учасники стали істотним елементом тандемного курсу в цілому.

Принцип нелінійності інформаційних структур та процесів, що базується на вимогах до проєктування та використання ІКТ у навчанні був пов'язаний у даному випадку із основним принципом тандему – принципом автономності. Партнери самостійно вирішували, які із запропонованих тем вони будуть обговорювати, впливаючи цим на зміст тандемного курсу та формуючи індивідуальну траєкторію навчання для кожного учасника.

Принцип інформаційної ємності змісту навчального заняття було досягається не лише за рахунок завдань та вправ, розроблених з урахуванням специфіки тандемного навчання, цілей навчання та мовної чи комунікативної спрямованості тандему, але і за рахунок безпосереднього обміну інформацією про мову та культуру країни, мова якої вивчається самими учасниками.

Принцип гуманізації навчання із застосуванням ІКТ, що передбачає розгляд особистості здобувача освіти, не як засобу для досягнення ефективності та якості навчання, а як основну цінність освітнього процесу, кінцевий результат, заради якого і використовуються ІКТ.

Ми вважаємо, акцентувати увагу на той факт, що принципи *автономності* і *взаємності* дозволяють кожному учаснику тандему виступити як в ролі студента так і у ролі викладача. Кожна із ролей пов'язана з певним набором правил та завдань, про які повинні пам'ятати учасники навчального процесу, і які обумовлюються на перших тандемних зустрічах.

Структуру навчання проведеного із використання тандем-методу можна представити таким чином:

1. Тандем, як форма навчання має охопити як лінгвістичні, так і культурологічні теми, а також включати елементи між-культурного тренінгу.

2. У тандемі використовуються лише ті автентичні матеріали про Україну та інші зарубіжні країни, які за змістовою сутністю викликають з боку учасників тандем курсу реальний, живий інтерес, щоб уникнути проблеми низької мотивації.

Джерелом матеріалу в дистанційному тандемі виступають будь-які друковані та Інтернет-джерела, Інтернет-сервіси, аудіо- та відеозаписи, зображення та предмети, що несуть країнознавчу цінність.

Тандем містить у собі як питання для обговорення, так і спільні проєктні завдання. При виборі матеріалу щодо постановки завдань враховуються як когнітивні так і соціально-афективні компетенції (прояв толерантності до іншої культури, співпереживання, самоорганізація та контроль своїх емоцій).

3. Учасники тандем-навчання сконцентровуються на тому змістовому матеріалі та відпрацьовують ті навички, котрі зможуть використовувати у подальшому особистому житті та майбутній професійній діяльності.

4. Кожен учасник повинен працювати із особистим щоденником і глосарієм, що зможе полегшити розуміння та запам'ятовування.

5. Кожен учасник має бути проінструктований про використання різних комунікативних стратегій (доповнення власного висловлювання, інтерактивне доповнення, спрощення, переформулювання висловлювання, метадискурсивні дії, невербальні комунікативні засоби тощо).

Варто також зазначити, що зміст навчання міжкультурної компетенції відрізнятиметься в залежності від цілей вивчення іноземної мови, потреб та мотивації учасників тандем-курсу (табл. 1).

Таблиця 1

Зміст навчання міжкультурної компетенції залежно від цілей та потреб учасників тандем-курсу

Мета	Потреби	Зміст міжкультурного навчання
Оволодіння іноземною мовою на базовому рівні	навчитися читати та розуміти прочитане; оволодіти основами граматичної структури мови; вміти розповісти про себе, свою країну; вміти вести діалог на побутові теми	мінімальний рівень утримання міжкультурного компонента у навчанні, загальні уявлення про країни мови, яких вивчається, їх культуру, традиції та звичаї
Оволодіння іноземною мовою на просунутому рівні	освоїти граматичну структуру мови; читати та повністю розуміти нескладні тексти; вміти розповісти про себе, свою країну в усній та письмовій формах; вміти підтримати розмову на спільні теми	Розширений рівень утримання міжкультурного компонента в навчанні, міцні знання про країни мови, їх культуру, традиції та звичаї
Опанування іноземної мови для спеціальних цілей (туризм, навчання, робота)	вміти вільно спілкуватися на побутовому рівні; складання міжнародних іспитів; володіння діловою англійською	Поглиблений рівень утримання міжкультурного компонента у навчанні
Оволодіння іноземною мовою рівні носія мови	вміти вільно спілкуватися мовою; знати культурні норми носіїв мови, правила поведінки; опанувати парамовою	Просунутий рівень утримання міжкультурного компонента у навчанні

Висновки. Таким чином, ми вважаємо, що організація навчального процесу в освітньому середовищі ЗВО на основі тандем-методу сприятиме формуванню міжкультурної та мовної компетенцій.

У результаті реалізації тандем-методу чітко простежується динаміка за всіма компонентами міжкультурної компетенції. Це свідчить про те, що формування міжкультурної компетенції в освітньому середовищі ЗВО на основі тандем-методу у процесі навчання іноземної мови є реально досяжною метою. В результаті у студентів підвищується мотивація до подальшого вивчення іноземної мови, зростає потреба у міжкультурній взаємодії та в отриманні знань про представників інших країн та культур.

Грунтуючись на перерахованих вище характеристиках, можна стверджувати, що метод тандему представляє важливий інтерес для викладачів ІМ, дослідників та методистів.

Цей метод дає викладачам іноземних мов можливість створити для студентів умови природного спілкування з носіями мови, що вивчається. Також він може представляти інтерес для дослідників в галузі прикладної лінгвістики як поле спо-

стереження за процесом оволодіння іноземною мовою в контексті природного, творчого спільного навчання, побудованого на комунікації.

Джерела та література:

1. Жукевич І. Технології навчання іноземній мові в тандемі студентів немовних закладів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич. 2020.
2. Кудрявцева Е. Л. Использование тандема (индивидуального и группового) для сохранения родного языка у естественных билингвов. *III научно-методические чтения: сб. научн. статей*. Вып. 3. Москва : МГПИ, 2012. С. 76.
3. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Осова О. О. Особливості реалізації технологій навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах України у кінці ХХ – початку ХХІ ст. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика : зб. наук. пр.* / гол. ред. : Г. П. Шевченко. Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. Вип. 1 (76). С. 166–175.
5. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах : колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва, Г. Е. Борецька, Н. В. Майер, О. М. Устименко, В. В. Черниш та інші; за ред. С. Ю. Ніколаєвої ; техн. ред. І. Ф. Соболева. Київ : Ленвіт, 2015. 444 с.
6. Benson P. & Voller P. *Autonomy & Independence in language learning*. London and New York : Longman, 1997. P. 18–34.
7. Little D., Lewis T., Walker L. *Autonomous language learning in tandem*. Sheffield: Academic and Electronic Press. 2003. P. 145–156.
8. Telles J. A., Vassallo M. L. Foreign language learning intandem: *Teletandem as an alternative proposal in CALLT*. 2006. Vol. 27, № 2, P. 189–212.

References:

1. Zhukevych I. *Tekhnolohiyi navchannya inozemniy movi v tandemi studentiv nemovnykh zakladiv vyshchoyi osvity. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk*. [Technologies in teaching foreign languages in tandem of the students of non-linguistic higher educational institutions]. Drohobych. 2020. [in Ukrainian].
2. Kudryavtseva E. L. *Ispolzovaniye tandema (individualnogo i gruppovogo) dlya sokhraneniya rodnogo yazyka u yestestvennykh bilingvov* [The use of the tandem (individual and group) to preserve the native language of natural bilinguals]. *III nauchno-metodicheskiye chteniya: sbornik nauchnykh statey*. Vypusk 3. Moscow : MSPU. 2012. P. 76. [in Russian].
3. *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kul'tur : teoriya i praktyka* [Methodology of teaching foreign languages and cultures] / О. В. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с. [in Ukrainian].
4. Осова О. О. Особливості реалізації технологій навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах України у кінці ХХ – початку ХХІ ст. [Peculiarities of realizing foreign language learning technologies in Ukrainian higher pedagogical establishments at the end of XX – at the beginning of XXI centuries]. *Духовність особистості : методологія, теорія і практика : зб. наук. пр.* / гол. ред. : Г. П. Шевченко. – Северодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. – Вип. 1 (76). – С. 166-175. [in Ukrainian].
5. *Suchasni tekhnolohiyi navchannya inozemnykh mov i kul'tur u zahal'noosvitnikh i vyshchykh navchal'nykh zakladakh* [Modern technologies of teaching foreign languages and cultures in comprehensive and higher educational establishments]: kolektyvna monohrafiya / S. Yu. Nikolayeva, H.E. Borets'ka, N. V. Mayyer, O. M. Ustyomenko, V. V. Chernysh ta inshi; za red. S.Yu. Nikolayevoyi ; tekhn. red. I. F. Sobolyeva. Kyiv : Lenvit, 2015. 444 s. [in Ukrainian].
6. Benson P. & Voller P. *Autonomy & Independence in language learning*. London and New York : Longman, 1997. P. 18–34.
7. Little D., Lewis T., Walker L. *Autonomous language learning in tandem*. Sheffield: Academic and Electronic Press. 2003. P. 145–156.
8. Telles J. A., Vassallo M. L. Foreign language learning intandem: *Teletandem as an alternative proposal in CALLT*. 2006. Vol. 27, № 2, P. 189–212.